

Альвіна Іванівна ОРЕХОВА

кандидат економічних наук, доцент,
кафедра економічного контролю та аудиту,
Сумський національний аграрний університет
E-mail: alva8or@gmail.com

АНАЛІЗ СТАНУ ВИРОБНИЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ СУБ'ЄКТІВ АГРОБІЗНЕСУ

Орехова, А. І. Аналіз стану виробничого потенціалу суб'єктів агробізнесу [Текст] / Альвіна Іванівна Орехова // Український журнал прикладної економіки. – 2018. – Том 3. – № 4. – С. 185–191. – ISSN 2415-8453.

Анотація

Вступ. Одним з найважливіших завдань сучасного етапу ринкових відносин є забезпечення сталого розвитку аграрного виробництва, здатного забезпечити продовольчу безпеку країни. Аграрне виробництво ведеться з високими затратами енергії і живої праці на одиницю продукції, зі значними втратами вже виробленої продукції. Успішне рішення даної проблеми вимагає мобільності всіх факторів розвитку сільського господарства. Окрема роль в цьому питанні відводиться виробничому потенціалу підприємства. Однією з умов ефективної діяльності підприємства, в умовах конкурентної середовища, є достовірне виявлення й оцінка його виробничого потенціалу. Без цього неможлива адекватна розробка стратегії діяльності підприємства, визначення його цілей, ефективності функціонування і т.д.

Метою статті є дослідження аналізу стану виробничого потенціалу суб'єктів агробізнесу.

Результати. Доведено, що ефективність використання виробничого потенціалу визначається відношенням результатів виробництва до ресурсів, а критерієм ефективності виступає максимізація виробничого результату при мінімумі витрат ресурсів. Проведений аналіз стану виробничого потенціалу суб'єктів агробізнесу України дозволяє констатувати про зменшення питомої ваги виробничих активів, основних засобів в загальній вартості майна підприємства за досліджуваний період. Аналогічна ситуація і щодо основних засобів. Ситуація, що склалася, є негативною, оскільки свідчить про зниження виробничих можливостей суб'єктів агробізнесу України загалом, зменшення виробничого потенціалу. Доведено, що визначення напрямів, механізмів й інструментів підвищення ефективності використання виробничого потенціалу суб'єктів агробізнесу залежить від безлічі різноманітних факторів, що на нього впливають, а також від загальної стратегії розвитку підприємства й прогнозного стану окремих умов здійснення виробничо-господарської діяльності. У зв'язку з цим регулярний аналіз, оперативне виявлення прихованих резервів, ефективне їх використання сприяють підвищенню конкурентоспроможності підприємства й успішному його розвитку в довгостроковій перспективі.

Висновки. Досягнення високих показників використання виробничого потенціалу суб'єктів агробізнесу можливе тільки при забезпеченні раціональної взаємодії всіх факторів – ресурсів кожної ланки виробництва. Досягнення даної мети можливо лише при оцінці ефективності використання наявного виробничого потенціалу й подальшій розробці комплексу основних заходів, спрямованих на підвищення ефективності виробництва в цілому.

Ключові слова: потенціал; виробничий потенціал; аналіз; оцінка; ефективність; підприємство.

ANALYSIS OF THE PRODUCTION POTENTIAL STATE OF AGRICULTURAL SUBJECTS

Abstract

Introduction. *One of the most important tasks of the current stage of market relations is to ensure the sustainable development of agrarian production, capable of ensuring food security of the country. The agrarian production is carried out with high energy and livelihoods per unit of production, with significant losses of already produced products. A successful solution to this problem requires the mobility of all factors of agricultural development. A separate role in this issue is given to the production potential of the enterprise. One of the conditions for effective business activity, in a competitive environment, is the reliable identification and assessment of its production potential. Without this, it is impossible to adequately elaborate the strategy of the enterprise, determine its objectives, efficiency of operation, etc.*

Purpose. *The purpose of the article is to study the analysis of the production potential state of agribusiness subjects.*

Results. *It is proved that the efficiency of production potential using is determined by the ratio of the production results to resources, and the criterion of efficiency is the maximization of the production result with a minimum of resource costs. The analysis of the production potential state of agricultural business entities of Ukraine allows us to state that the share of production assets, fixed assets in the total value of the property of the enterprise for the period under investigation has been reduced. A similar situation is with regard to fixed assets. The current situation is negative, as it shows a decrease in production opportunities of the subjects of agricultural business in Ukraine as a whole, reducing the production potential. It is proved that determination of directions, mechanisms and tools for increasing the efficiency of using the production potential of agricultural business subjects depends on many different factors affecting it, as well as on the overall strategy of enterprise development and the forecast state of certain conditions for the implementation of production and economic activity. In this regard, regular analysis, operational detection of hidden reserves and their effective use contribute to increasing the competitiveness of the company and its successful development in the long run.*

Conclusions. *The achievement of high indicators of the production potential using of agricultural business entities is possible only by ensuring the rational interaction of all factors – the resources of each level of production. Achievement of this goal is possible only when assessing the efficiency of the existing production potential using and further developing a set of key measures aimed at increasing the efficiency of production in general.*

Keywords: *potential; production potential; analysis; rating; efficiency; enterprise.*

JEL classification: D 24; G 31; L 25

Вступ

Одним з найважливіших завдань сучасного етапу ринкових відносин є забезпечення сталого розвитку аграрного виробництва, здатного забезпечити продовольчу безпеку країни. Аграрне виробництво ведеться з високими затратами енергії та живої праці на одиницю продукції, зі значними втратами вже виробленої продукції. Успішне рішення даної проблеми вимагає мобільності всіх факторів розвитку сільського господарства. Окрема роль в цьому питанні відводиться виробничому потенціалу підприємства. Однією з умов ефективної діяльності підприємства, в умовах конкурентної середовища, є достовірне виявлення й оцінка його виробничого

потенціалу. Без цього неможлива адекватна розробка стратегії діяльності підприємства, визначення його цілей, ефективності функціонування і т.д.

Проблемні питання формування й ефективного використання виробничого потенціалу підприємства завжди були у фокусі уваги таких вітчизняних вчених, як В. Андрійчука, Д. Богині, І. Должанського, М. Долишнього, Ф. Євдокімова, О. Єрмакова, І. Заблудської, Т. Загорної, Н. Краснокутської, О. Красноручького, О. Решетняка, С. Руденка, О. Ульяновченка та ін. До зарубіжних дослідників виробничого потенціалу варто віднести І. Ансоффа, Р. Гранта, П. Друккера, Д. Колліса, Д. Пенга, Д. Тееса та ін.

Віддаючи належне цінності представлених досліджень вищезазначених науковців, слід зазначити про відсутність єдиної методики аналізу виробничого потенціалу суб'єктів агробізнесу, що і обумовило проведення даного дослідження.

Мета та завдання статті

Метою статті є дослідження аналізу стану виробничого потенціалу суб'єктів агробізнесу. У межах досягнення мети виокремлено такі завдання:

- дослідження методичних аспектів аналізу виробничого потенціалу підприємства;
- визначення стану виробничого потенціалу суб'єктів агробізнесу.

Виклад основного матеріалу дослідження

Виробничий потенціал підприємств безпосередньо пов'язаний з темпами соціально-економічного розвитку регіону, країни. Поліпшення його використання сприяє росту виробництва інвестиційних ресурсів і товарів народного споживання при одних і тих же витратах суспільної праці. Погіршення ж використання виробничого потенціалу збільшує одночасні вкладення й поточні витрати на кожну гривню приросту національного доходу, оскільки для забезпечення стабільних темпів зростання економіки виникає необхідність відволікати все зростаючу частку національного доходу на нарощування виробничого потенціалу для компенсації зниження його віддачі. Таким чином, зниження рівня використання виробничого потенціалу безпосередньо зменшує можливості соціально-економічного розвитку суспільства [2].

Виробничий потенціал підприємства є інтегральним відображенням поточних і майбутніх можливостей економічної системи щодо трансформування вхідних ресурсів за допомогою притаманних їй персоналу підприємницьких здібностей в економічні блага, максимально задовольняючи в такий спосіб корпоративні інтереси. Для забезпечення ефективної діяльності сільськогосподарських підприємств важливою проблемою є здійснення оцінки його використання в сільськогосподарських підприємствах. Це дозволить насамперед ліквідувати проблемні елементи в системі використання ресурсів, регулювати їх дисбаланс, перейти на альтернативні сільськогосподарському види діяльності [1].

Як зазначає Єрмаков О. [2], коли йдеться про економічно стійкий виробничий потенціал сільськогосподарського підприємства, то під ним нами розуміється сукупність сприятливих організаційно-економічних можливостей та оптимізованих виробничих ресурсів суб'єкта господарювання, що забезпечують його гнучке реагування на загрози внутрішнього й зовнішнього ринкового середовища, досягнення високої прибутковості виробничо-господарської діяльності задля стабільного економічного зростання й створення сприятливих соціально-економічних умов для працівників. Таким чином, досягається здатність господарюючого суб'єкта забезпечити своє довгострокове функціонування й досягнення стратегічних цілей на основі використання сукупності наявних ресурсів. Відповідно він повинен мати здатність змінювати свої виробничі характеристики під впливом зміни цілей господарської діяльності.

У сучасних умовах одним з найбільш ефективних інструментів вирішення поставлених завдань є діагностика виробничого потенціалу. Використання результатів

діагностики дозволить підприємству впливати не тільки на кінцеві результати його діяльності, але і на межі економічного зростання й структурного розвитку всієї організації.

Ефективність використання виробничого потенціалу визначається відношенням результатів виробництва до ресурсів, а критерієм ефективності виступає максимізація виробничого результату при мінімумі витрат ресурсів. Для визначення економічної ефективності використання виробничого потенціалу доцільно використовувати систему показників, що обумовлено як різним характером вимірювання ефекту, так і різними видами виробничих ресурсів, які відрізняються за економічною природою і не завжди можуть порівнюватися.

Виробничий потенціал відіграє значну роль у підвищенні конкурентоспроможності аграрного підприємства, так як без оцінки і сформованого на її основі ефективного управління виробництвом неможливо отримати позитивний ефект від використання наявних ресурсів. Динаміка використання виробничого потенціалу суб'єктів агробізнесу України представлена в табл. 1.

Таблиця 1. Динаміка параметрів виробничого потенціалу суб'єктів агробізнесу України

Показники	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.
Виробничі активи, млрд грн	45,37	65,74	73,75	78,95	84,65	109,64
Питома вага виробничих активів у загальній вартості майна, %	76,3	47,5	42,7	38,6	37,5	38,7
Основні засоби, млрд грн	37,99	44,29	49,72	54,05	56,42	68,50
Питома вага основних засобів у загальній вартості майна, %	27,4	25,7	24,3	23,9	19,9	14,3
Коефіцієнт зносу основних засобів	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,5
Фондовіддача, тис. грн	0,4	2,1	2,2	2,1	2,6	3,6
Фондоозброєність, тис. грн	12,28	13,05	14,22	15,11	18,25	23,86
Власні оборотні кошти, млрд грн	21,53	30,77	35,10	28,61	29,33	69,00

Аналіз представлених даних в табл. 1 дозволяє констатувати про зменшення питомої ваги виробничих активів, основних засобів в загальній вартості майна підприємства за досліджуваний період. Так, частка виробничих активів у 2015 р., в порівнянні з 2010 р., зменшилася майже вдвічі і склала 38,7 %. Аналогічна ситуація і щодо основних засобів – за досліджуваний період частка основних засобів у загальній вартості майна значно зменшилася і склала 14,3 %, у порівнянні з показником 2010 р. 27,4 %. Ситуація, що склалася, є негативною, оскільки свідчить про зниження виробничих можливостей суб'єктів агробізнесу України загалом, зменшення виробничого потенціалу.

Коефіцієнт зносу основних засобів як складової виробничих активів за період 2010-2015 рр. має не значну тенденцію до підвищення і у звітному році збільшився на 0,1 пункти, що характеризує зниження рівня придатності основних засобів суб'єктів господарювання. В той же час, значне збільшення показника фондовіддачі за досліджуваний період у 9 разів свідчить про збільшення оборотності наявних основних засобів, а, відповідно, і підвищення ефективності їх використання. Аналогічна ситуація і щодо показника фондоозброєності, збільшення значення за досліджуваний період у 1,9 рази свідчить про підвищення рівня забезпеченості основними засобами персоналу підприємств.

Тенденція до збільшення суми власних оборотних коштів за період 2010-2015 рр. свідчить про ознаку певної фінансової стійкості та ліквідності суб'єктів агробізнесу.

Особливістю виробничого потенціалу суб'єктів агробізнесу, є наявність такого природного ресурсу, як земля. На рис. 1. представлено наявність сільськогосподарських угідь в Україні за 2010-2015 рр. та земель сільськогосподарських підприємств.

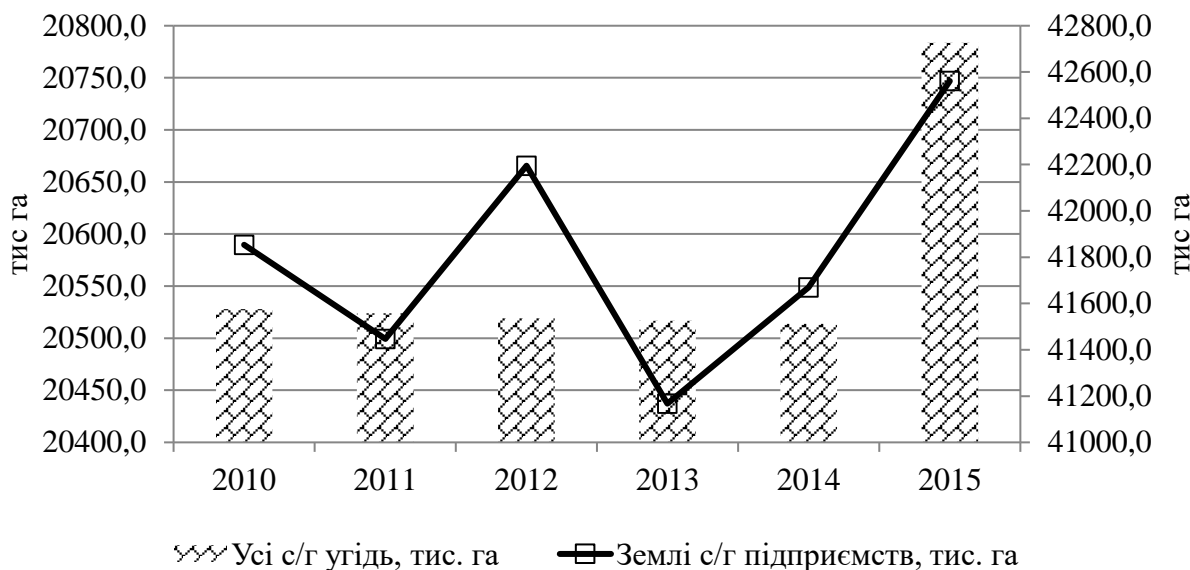

Рис. 1. Динаміка використання сільськогосподарських земель в Україні

Статистичні дані свідчать про незначну тенденцію до збільшення як загальної площі сільськогосподарських угідь, так і площі земель сільськогосподарських підприємств.

Для подолання кризи в аграрному секторі виробництва й підвищення ефективності роботи сільськогосподарських підприємств, на нашу думку, в першу чергу необхідно забезпечити дієвий організаційно-економічний механізм шляхом здійснення державного регулювання і вдосконалення економічних відносин між партнерами в АПК, застосування стратегічного управління. В основі державного регулювання сільськогосподарського виробництва повинен лежати принцип забезпечення мінімальної дохідності підприємства, необхідної для його функціонування. За таких умов, досягти цього можна шляхом подальшого вдосконалення цінової, податкової, кредитної, митної політики по відношенню до сільськогосподарських товаровиробників. Державне регулювання сільськогосподарського виробництва повинно бути засноване на економічних факторах: податкових і кредитних пільгах, цінових паритетах, інвестиціях безпосереднім виробникам тощо. Державні інвестиції в рамках цільових програм в першу чергу слід спрямовувати на підтримку і здійснення інноваційних проектів окремих підприємств і реконструкцію та відродження занепалих галузей сільського господарства [3].

Визначення напрямів, механізмів й інструментів підвищення ефективності використання виробничого потенціалу суб'єктів агробізнесу залежить від безлічі різноманітних факторів, що на нього впливають, а також від загальної стратегії розвитку підприємства й прогнозного стану окремих умов здійснення виробничо-господарської діяльності. У зв'язку з цим регулярний аналіз, оперативне виявлення прихованих резервів, ефективне їх використання сприяють підвищенню конкурентоспроможності підприємства й успішному його розвитку в довгостроковій перспективі.

Висновки та перспективи подальших розвідок

Таким чином, можемо зазначити, що досягнення високих показників використання виробничого потенціалу суб'єктів агробізнесу можливе тільки при забезпеченні раціональної взаємодії всіх факторів – ресурсів кожної ланки виробництва. Досягнення даної мети можливо лише при оцінці ефективності використання

наявного виробничого потенціалу й подальшій розробці комплексу основних заходів, спрямованих на підвищення ефективності виробництва в цілому. Слід зазначити, що управління виробничим потенціалом підприємства є головною функцією управління всього підприємства, яка впливає на формування виробничих, фінансових, соціальних результатів діяльності підприємства.

Список літератури

1. Бугайчук В. В. Ефективність використання виробничого потенціалу у сільськогосподарських підприємствах. *Вісник Дніпропетровського університету. Сер. : Економіка*. 2013. Т. 21, вип. 7(1). С. 104-108.
2. Єрмаков О., Нагорний В., Єрмаков С. Виробничий потенціал сільськогосподарських підприємств та інвестування його розвитку. *Економіст*. 2013. № 8. С. 27-30. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econ_2013_8_7
3. Кустрич Л. О. Діагностика та оцінка виробничо-ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств. Глобальні та національні проблеми економіки. 2017. № 19. С. 614-620.
4. Демченко О. В. Імперативи трансформацій потенціалу аграрного виробництва в контексті циклічності його розвитку. *Вісник Одеського національного університету. Серія : Економіка*. 2015. Т. 20, Вип. 5. С. 53-56.
5. Демченко О.В. Трансформація ресурсного потенціалу в умовах інноваційного розвитку аграрної економіки. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. Чернігів : Черніг. нац. технол. ун-т, 2016. № 1 (5). С. 136-141.
6. Мишковец Н. М. Стратегия экономической трансформации предприятий. *Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Економічні науки*. 2012. Вип. 6. С. 172-175.
7. Плікус І. Й. Потенціал підприємства, його оцінка й трансформація: економічна та бухгалтерська інтерпретація. *Фінанси України*. 2012. № 4. С. 91-105.
8. Корнійчук Г. В. Методологічні аспекти оцінки фінансового потенціалу агроформувань. *Агросвіт*. 2016. № 19. С. 3-8.

References

1. Bugajchuk, V. V. (2013). «Efektyvnist vykorystannya vyrobnychogo potencialu u silskogospodarskykh pidpryyemstvax». *Visnyk Dnipropetrovskogo universytetu. Ser. : Ekonomika*, vol. 21, ch. 7 (1), pp. 104-108.
2. Yermakov, O. (2013) Vyrobnychuj potencial silskogospodarskykh pidpryyemstv ta investuvannya jogo rozvytku [Production potential of agricultural enterprises and investment in its development]. *Ekonomist*. [Economist]. (electronic journal), no. 8, pp. 27-30. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econ_2013_8_7
3. Kustrich L. O. (2017) Diagnostyka ta ocinka vyrobnycho-resursnogo potencialu silskogospodarskykh pidpryyemstv [Diagnosis and estimation of production-resource potential of agricultural enterprises]. *Globalni ta nacionalni problemy ekonomiky*, vol. 19, pp. 614-620.
4. Demchenko, O. V. (2015). «Imperatives of transformation of the potential of agrarian production in the context of cyclicity of its development». *Visny`k Odes`kogo nacional`nogo universy`tetu. Seriya : Ekonomika*. vol. 20, ch. 5, pp. 53-56.
5. Demchenko, O. V. (2016). «Transformation of resource potential in conditions of innovative development of agrarian economy». *Problemy` i perspektyvy` ekonomiky` ta upravlinnya. Chernigiv : Chernig. nacz. texnol. un-t*, no. 1 (5), pp. 136-141.
6. Myshkovets, N. M. (2012). «The strategy of economic transformation of enterprises». *Visny`k Kam`yanecz`-Podil`s`kogo nacional`nogo universy`tetu imeni Ivana Ogiyenka. Ekonomichni nauky`*. vol. 6, pp. 172-175.

-
7. Plikus, I. Y. (2012) «Potential of the enterprise, its estimation and transformation: economic and accounting interpretation». *Finansy` Ukrayiny`*, no. 4, pp. 91-105.
 8. Kornijchuk, Gh. V. (2016). «Methodological aspects of estimation of financial potential of agroformations». *Aghrosvit*. no. 19. pp. 3-8.

Стаття надійшла до редакції 05.10.2018 р.